

Өртээ 2 көп.

Току районну колхозтары бо чылы 44810 центнер сиегини, 7670 тонна силосту бетекээр планннг. Бо сорулгага күүсөдиринге партиянын политмассалыг ажылы узуг ролду ойнаар. Районда мал чечнери бетекээр 18 бригадалар тургустунган. 320 хире кижжи август 10-га чедир 1430 тонна ажыг сиегини, 3107 тонна силосту

Спортуу маргылаада буруу органдар-
загыт артык тузун, на- аныктар-
ны сырий эмгекдээрине оо идин-
ни бирер турар.

Республикага куш-культураны бола-
ган спортчу хижжудерине чамдык
чедийинкиер чедип алдынган-даа
болза, оо чыгула херекке массаны

Ычанкаш келээ школаларда куш-
культура болагш спортчу ки-
жииздилегиле жыйлаар ам-даа көсүк
чирин эстезеб. Хий-нитчин эге-
лэчин-биле спортчу школалары
тузгуспайн турар.

Хол бөмбүтүн, шыдырааны, ха-
рештин, бул бөмбүтүн маргылаа-
да, спортчу мергежиле дашх чы-
гуу саргыш салыры, спортка чога-
лычкы чаа- саналдарны деткири,
спортчуларын чаа салгалын патриот-
тук чорукка, коммунисттин исле-
дынга кижиздери партия, комсомол,
совет, профсоюз, спорт организаци-
ялары, кичазегийин төвүне турар
жаулап.

КОММУНИСТИҢ АДАЫН БЕДИК КӨДҮРЕР

Бистик Коммунист партиясы чоңга кайгамчык уруг хундуге келди болуп турар. Совет кижилер СЭКП-ни коммунист келди уеке орутку салган, уагустун шыгартынган дайынчы аяктарды, төрөн партияны кылдыр көрүп турар. СЭКП-нин Программасында, XX болгон ХХП съездинин шийиттеринде тодараттыган партиянын чингине шугумун, коммунист тургузушкуну уагустун экижидеринин талазы-биле боттандырган хемчеглерини чуртта ханым-биле билип, бүтү-нүти деткиншик-биле ужурашп турар.

Партиянын аажок уугу аталдарынын болгон ажилчы-нарын, колхозчуларын, интеллигенциянын массазы-биле үзүлбөс харылаанын бир тодарат херечин болза, партия хураалынын өзүлдө болуп, СЭКП-ниң сан составы ХХП съездинин соонда ийи миллион ажыг кижиге өскөн. Ам бистик партиянын хураалында оон ийи миллион ажыг коммунист санаттын турар. Чүгө эртен чылын партиянын кан-дидаты барык-ла 880 мун кижиге хулаа алдыган. Чаа хулаа алган кижилеринин аразында ажилчылар 43,3 хуу, колхозчулар 15,1 хуу, албан-хаакчылар 38,6 хуу болуп турар. Ол албан-хаакчыларын 72 хууу уагуст ажил-агыйнын тус-кай эртемнигери, башкылар, эмчилер болуп.

Коммунист бидик алын алдарымы-биле эдилеп шыдаар, коммунист херезин бидикте база иденкейлиг, эң меле-реддиг ажилчылар, колхозчулар, интеллигенциянын төлө-лекчилери-биле партиянын хураалынын долдурар турар. Партия кижигунерин хулаа аларынын айтырларына кол чүгү-санында эвес, а партиянын хураалынын шывар талазы-биле составында деп ленинги принципти партия барымдаалап турар. «Чыгыс чучурукчу партия кижигуну болуп аргалыг болгон эрелги болурунун орунуна (бузулг ажилдакчылар эрге-дужаа сүрбөс!), ажилдап турар он-даа кижилер боттары партия кижигуну кылдыр алаттынмааны дээр» — деп, В. И. Ленин айткан.

Бистик уенисте партия кирер кижилерден негеде кош-каардан, харын улам бедир турар. Ону партиянын шийиттерин турар өндүр уугу сорулгалары, совет нийиткедиги уу-тукчу болгон башкарыкчы куку кылдыр партиянын ролунуң база уу-тукчуларын улам ийи өскөн, амдырал боду не-геп турар. «СЭКП бодунуң хураалынын эң не медедиге бол-гон иденкейлиг ажил-ишчилер-биле долдурар, коммунист алын арыг көдүрер болгон бидик тудар» — деп СЭКП-ниң Программасында онзаал айткан.

СЭКП-ниң Программасы болгон Уставын уагустула бол-дурбушкан, партия организациалары партияга хулаа алыш-кын уенинде кижилерни кичинекейлик көр болгон негеде-

делги болурунун эржеж чугулаан барымдаалап турар. Оон-биле кады чамдык партия комитеттери болгон эге органи-зациалар партияга чаа кижигунуң хулаа аларынын айты-рынын шийиттерлерин хандырбайн, харын негедеди кош-калып турар.

СЭКП Төп Комитети чоокта чаа партияга хулаа алышкын-нын болгон анык коммунист кижизидилгенин талазы-биле Харьков областын партия организациаларын ажи-лында уугу четпестерин болгон чазыгларын илереткен.

Ол четпестерин болгон чазыгларын кол утамы чүд? Ха-мыктын мурнуна Харьков хой-хей партия эге органи-зациалары, партия райкомнары болгон хооркомнары партияга кирер кижилерге негедеди бедиринин дугайында СЭКП-ниң Программасынын болгон Уставын негедедириниң чуртукчу кодууна-ла партиянын хураалынын сан талазы-биле өзүл-десиниң дугайында сатып салып, политика, ажил-херек бол-гон мораль талазы-биле эки хынаттынмаан кижилерин СЭКП-ге хулаа ап турган. Ынчангаш олар партияга кол чүгү-санында чаа кижигунер хулаа аларында эвес, а оң хураалынын коммунист херез дээр бузулг демиселчилер-биле долдур-ар болуп деп чүвени утуп турган.

Областын хой-хей партия райкомнары болгон хооркомнары партия организациаларын кичинекей партияга хулаа алышкыннын күштелдириниң шийиттерин партияга хулаа алышкын болгон политика-кижизидилгелиг ажилынын бай-далын колдууна СЭКП-ге хулаа алган кижилериниң санын барымдаалап үнөлөп турган. Оон анында олар партия органи-зациаларын партия-политиктиг болгон масса-политиктиг ажилда четпестери дээр эвес, а эртен чыдың ол-ла уеи-биле деңизерге партияга эвөөн кижигунер хулаа алганы азы оожум өзүлдеги болгон дээр шугумчулуп турган. Партияга хулаа алышкыннын дүгедеринин талазы-биле хоорком-нарын болгон райкомнарын, чамдык таарыктада обком-нуң талазында партия организациаларга шугу-лаа база бу-дун-даа ийишкыннары областын чамдык партия организаци-аларына бидириниң кирген бүтү-лө кижилерин хулаа алышкын чедир турган. Кошмак негедеди база эрелги хыналдыгын түңнөдө коммунист бидик адыга төлөп чок кижилер партияга шугуп киргизиле.

СЭКП-ге хулаа алышкыннын уагустула, чамдык хоорком-нар болгон райкомнар бугурулгенин онзагай хевирин болгон тодаргай байдалы өөренип көрөйүн турар. Чижээ, шак ындыг таарымча чок чуроктан чамдык эртем албан черлеринде пар-тияга хулаа алышкын кижилерин составында эртемденер болгон инженер-техниктиг ажилдакчылар эвөөн, а хой-хей уагусту-уугу бугурулгө коллективтеринде партияга хулаа ал-

ганнарын аразында ажилчыларын бөлүү четпес болуп турар.

Харьков областын партия организациалары болгон райком-нары, хооркомнары анык коммунист кижизидилгенин, оларын ийдеги каапылшыкын, бугурулгө муракчы ролун, партиянын шийиттерин боттандырып дээр демисел-ге иденкейин, ажилдап турар уагустуна коммунист бурзу-нуң ажил-херектиң байдалы дээр хулаа харысалганын бе-дириниң дугайында чогур сатып салбайн турар дээрин СЭКП ТК-ның доктаалында демдегелген. Чамдык партия органи-зациаларында партиянын шийити демократизация урөп, кижизидилгенин школазы болуп партия хурааларын ролун ку-дулап, шугумчулук болгон бот шугумчулук кошмак калыпты, партиянын болгон курулуш сатылга-чурмуун каржы урөкчелерин тоомча чокка көр чорук партия кижигун-неринин болгон кандидаттарын кижизидилгенин уугу хо-раны чедир турар.

Областын хой-хей парторганизациаларына партияга ху-лаа алышкыннын шынар талазы-биле составын баксырадып, партия хураалынын сан талазы-биле өзүлдесин көүдөт-кеи ленинги принциптерге дүшпөс, хоралыг чорук деп, СЭКП ТК бурзу шаап көргөн. Партия организациаларын сан талазы-биле өзүлдес анык бир сорулга эвес, ол болза ажил-чы чоонарын калбак массаларын ортузунда хун-бур органи-зациалар болгон политика-кижизидилгелиг ажилда үндөй-лөтүп чураттырар. парторганизациаларыны быжыгларынга бол-гон ажил-агыйжы политиктиг сорулгаларын шийиттерлер талазы-биле оларын салдарын күштелдириниң дузгалы болгон турар уурулг дээрин ТК-ның доктаалында айтып турар. Партияга хулаа алышкыннын уенинде коммунист бидик адыга төлөп чок кижилерин СЭКП-ге хулаа алган чыгыс таарыкта беия партияга хорамы чедир, оон хураалынын ботталдырар, парторганизациаларын дайынчы арга-чоруду-галарын кошкарды болгон ат-аадарын кудулап апарар.

Партия организациалары партияга хулаа алышкыннын болгон анык коммунист кижизидилгенин талазы-биле бодунуң ажилын ханы анализээр, ол чугулаа ажил-херекте четпестерин болгон чазыгларын принципалдыг бу-биле көр ажилдап турар. Уставын негедедириниң шыгыны уагустула бодурбушкан, хамыктын мурнуна уагусту болгон негеде ажил-агый бугурулгенин, эртемниң болгон кудулурун шийиттерин уагустуларын ажилдап турар, эң не мурнак-чы база медедиге ажилчыларын, колхозчуларын болгон интеллигенциянын төлөлекчилерин болгон коммунист тур-

гузушкунга иденкейлиг киржип турар кижилерин партияга чангыштан шийит алып чорутуу хандырар херек.

Анык коммунист кижизидилгенин, партиянын Програм-масы болгон оон политикаын боттандырып дээр партия ке-жигуну бурзууңу харысалганы болгон ролун бедирини-че онза кичинекей салдыган турар уурулг. Коммунист—иденкей чок хайгааракчы эвес, а партиянын иденкейлиг да-йымчы! Ол болза бодушкуну анык-ла бир хайгаарак-чызы бооп шыдаас, а амдыралче иденкейлиг ханалап ки-рер хулаагелди.

СЭКП ТК-ның октябрь болгон оон даразындагы Плену-нарын шийиттерин боттандырышкан, партия органи-зациалары партия-организациа болгон масса-политиктиг ажилды сайырапайды, партиянын иденкейлиг болгон медедиге, ийдеги дайынчыны кылдыр коммунист кижизидилгенин чур партия эге организациаларын ролун бе-дириниң дугайында уугу сатып салышкыннын илерди турар. Ынчалажок бо улазышкын-биле ам-даа хой чүгү-дери кылар апар. Коммунист бурзу марксисчи-ленинги теорияны шугуру өөренирин, партиянын болгон хой-ниги-ниң амдыралына иденкейлиг киржири, коммунист тур-гуушкунуң моральдыг дүрүмү сатыгына уагусту-чигээр көрүгүрүн чедип алыры эржеж чугула.

Партия организациалары бодунуң бүтү ажилы-биле, боду-нуң амдыралынын бүтү тургузуу-биле партия бидик ха-рысалганын, четпестерге, эвөөндекер идеология эштеп чог болурунун өзүлүн анык коммунист кижизидилгенин, пар-тиянын херез дээр бузулг демиселчилерин мезу-шынарын бодунга синиктирин алып талазы-биле оларга иденкейлиг дузалаар уурулг. Коммунист бурзууңу негедеди күштел-дирер, сатылга-чурмуун быжыглар, партияга таарышпас уурулгелерин СЭКП кижигунеринге болгон кандидаттар-ынга хамарыштыр тоомча чок болгон эрелги көр чорук-тарын шийиттерин уагустуу херек.

Бүтү-лө чүгүлөргө, негеде партиянын принциптери-биле, оон бидик идеалы-биле бурун дүшүр ажилдары коммунист бурзууңу шийити сатып-сеткилден, органиктиг херелди болу берген турар кылдыр оларын кижизидер, партия ке-жигунуң адын улам-на бидик көдүрер херек. Организациа бур-зууңуң быжыкын болгон дайынчы арга-чорудулаанын, ажилчы чоонарын коллективте оон ат-аларынын база салдарынын өзүлдесин магалалап ында болуп. Ажил-агый болгон култура тургузушкунуң бүтү адыралына пар-тия шийиттерин кушталдырар эң чугула чүгүлөдериң бирээи ол.

Четпестерниң чылдагааны чүдел?

(СЭКП Тожу райкомунун пленуму)

Чоонга чаа СЭКП Тожу райкомунун пленуму болуп өрткөн. СЭКП Тыва обкомунун адыгы Пленумунун түн-нелдери болгон районун партия органи-зациаларын сорулгаларын дугайында инеткедиги райкомун бир-ги секретары эш М. Машпадай кыл-ган. Районун ажил-ишчилери СЭКП ТК-ның март Пленумунун шийиттерин ханым-биле танышкып, көдө ажил-агый продукттарын бугурулгө көүдө-дирин чедип алыры дээр күжө-нишкенин ажилдап турар. Август 1-ге чедир күрүңгө сүт садарынын чыл планын 58 хуу, дүктү 95 хуу күүстөгөн. «Май 1» колхозтун төп сүт-баран фермазы сүтүн нийти саалазын көүдөдир, эртен 7 ай-ларда 650 центнер сүтү күрүңгө саткан, СЭКП райкомунун болгон райкуускомун шийиттерин Кызыл ту-гун чаалап алган. Малчылар аразы-нда социалист чарыш калырып, муракчыларын саны өзүп турар.

«Совет Тыва» колхозта хойжу К. Шийит 425 төрүт хойлардан 448 хураганын, бир хойдан 2 кг ажыг дүктү ырып алган. Ол-ла кол-хозта «шук кадарчы» К. Сукудун чус төрүтү өшкүгө онаштыр 101 аял-ларын, бир өшкүдөн 400 грамм дү-ктү, чыгыска коммунист Н. Жамалан 113 төрүт белең 111 кулуларын. «Май-1» колхозта А. Наймыды 75 төрөн белеңини кулуларын хорат-пай камгалап алган. Ийи колхоз-тарга 900 аял ректар чеге арбай болгон сула тарган. Ам ол кулуту-ларын дүжүдү ою. Ону чидир чок ажалп алыры чугула сорулга.

СЭКП ТК-ның март Пленумун шийиттерин амдыралына боттанды-рып эгелдөөдөн колхозтарын эконо-миканын быжыгларынга чамдык чугула базымнар кылдыган. Күрүң-ге чүгө эт дуздаларына колхозтар 67 мун акынын орулганын алып. Пленумга районун ажил-агыйн хөгжүдирин келер беш чыл планын чугулажып көргөн болгон бадылаан. 1970 чылда районун колхозтарынга эт, сүт бугурун нийти-биле 40 хуу, күрүңгө көдө ажил-агый про-дуктарын садарын — этти 35,7 хуу, сүтү 37 хуу, а дүктү 39 хуу көүдөдир. Өлүк тыгым 231 мун турганын 265 мун рубль чедир көүдөдир.

Чедип чыл планын доогуз, чаа беш чыл планын күүсөдир эгелдөө-рин бугурулгө, көдө ажил-агыйн ажил-ишчилериниң мурнуна кайгамчык уугу сорулгаларын сал-дынын турарын райкомун пленуму онзаал демдегелген. Ийде болза-лаа ажил-агыйларын тус-тус алыралы-нда уугу четпестерин барын пле-нумга шийит-биле шугумчулаан. Мал ажилына зоотехниктиг хемчеглерин, ылаңгы малды тарып бовозурун, оон уксаазын экижидерин кайн-лаа ажил-агыйла четпес чорутуу турар. Мал ажилы механизатациян. Салып алган гаалаа агрегаттары кол-хозтарга 5—6 чылдар ийдеги ажил-латтынмаан.

Ийи малдын олар-белчинин план-на, оон тургузуу ажилдап кылдыр дугайында чугула хой чылдарда болуп келе-даа, адыга чедир бо херекте экижидерин болгон. Ийи малдын бугаларын колхозтар аразына сол-штур ажил чорутуушкан, оон уксаа-зын экижидерин хемчеглерин алы-ры уттуңдурган. Чус баш төрүт ма-лга онаштыр малды чаш төлүн кам-галап ап турары районун нийти сорулгалыга ам-даа четпес турар.

Малга быжыг чеч-суурун беле-кээр, ылаңгы тарыларын шөлү калырып, оон эвөөн эес эки шы-нарын мал чечин чыл-бурде беле-көп ап турар-даа, малдын продукту-лук чорук сөөлүгү үш чылдарда ку-дулап турарын пленум бургу шаап көр-гөй. Моон кол-ла чылдагааны — мал-чылар ортузунга масса-политиктиг ажилды кошканымда, муракчы-ларын дуржулаан негедир хем-чеглерин чурттайн, мал чечиниң төтөгелешкенин чарыгдал келгенде, мал ажилыга партия шийит уу-ртутаны кошкатканында болуп тур-ар.

Мал ажилына харысалга чок чоруктан чүгө бо чылдын бирги чартымында колхозтардан 137 баш мы-ыстыг беда мал, 600 ажыг баш шээр мал алуу хорган. Бо чылдын чы-гыс «Май 1» колхозтун шээр малы-нын чаш төлү 37 хуу чедир өлүп хорган.

Районун колхозтары, ылаңгы «Май 1» колхоз мал чечин белекээр ажилда багыт белекелдиг, органи-зациа чок кирген. Моон түңнелде суген белекелди эртен чыдың бо үезинде денелениди куду болуп тур-ар. Айттың дерт-херекселдери, хол калдыры, аймыр шыккан эржеж чугула чүгүлө колхозтарда чедип-лес.

Тараа кулуттарын ажаап азыр, тараалдан мал чечинге херезээр си-лоо салдыр, ам хүнүн чугула ай-тырып. Ийичаа-лаа ажаап алыш-кынга белекел колхозтарга багыт. Чамдык комбайнлар белең эвес, маши-на, техника ам-даа четпелестиниң, артык пектер чедиплес. Тарааны ажаап адырына район төвүнүн адбан черлерин ажилдакчыларын чору-лар деп пленум шийитиле. Ажил-агый уугу башкарына партия органи-зациаларын, коммунист кижизидилгенин, ажилга харысал-галын бедир, көдө ажил-агыйн ажил-ишчилерин ортузунга пар-тия-политиктиг, култура-масса-лыг ажилды күштелдирип, фермаларга зоотехниктиг өөрдилгени органи-зациаларын чугулазын пленум демдегелген.

СЭКП райкомунун Пленуму чоок-ку чылдарда ап чорудар ажилдарын планын хемчеглерин, база март Пленумун шийиттерин күүсө-дириниң дүшүрүтүр району ам чорудар сорулгаларын айткан доктаалы ху-лаа алган.

А. ДОЖУ.

Тижитмаа Ойдуң школа дооскан соон-да механизатор болурун күзөп чорган. Ынчангаш төрөң сүүрү — Берт-Дагга трактористтер курузунга ол өөренип эге-лээ. Изиг кузедиг ол кыс ам «Тес-Хем» совхозтун Сарыг-Тал бригадасында «Бе-

ларусь» деп трактор-биле суген кестирип турар.

ЧУРУКТА: тракторист кыс Тижитмаа Ойдуң.

Фото А. ОСТАПЧУКТОУ.

Сагган сүт савазырап түрзүн

Улаштыр өөренир бо, азы ажил-даар бе? Бо айттырын школа доос-калар мываада бодунга салдырар. Үш чыл бурунгаар Эри-Барлык сес чыл школазын дооскан Зоя Очурун мурнуна оу айттыр база-ла тур-густуңуң келген.

— Канчаар-даа аайымдымында шийитилесемди, урутар. Силерин сүмөңер калдыгы, харын? — деп, Зоя өөрүлөп уугу айттыр турган. Оон сажым ажилдаа деп чамдык күзөп бугуру ойун чорган.

Бир-ле катан Зоя төрөдериң ба-жымдыга олурада, аңаа ферма эрге-лексин келгеш, мындам санал доос-кен:

— Зоя, сен ам школа дооскан кижигир сен, бистик фермамыска сааңчы херек болуп-тур, сааңчылап көрбөс сен бе?

— Сааңчылап... Чок, каймын шы-даар мен, акым.

— Чок, Зоя, далаша. Уагузун-биле сүмөс.

Ынча дээр эргелесчир чорукпан. Эргелесчирин чугулазын Зоя төрөдери-ниң сөзүлгө. Ур-де сүмөселишкени соонда, анык кыс фермага келгеш, ажилга кирер дугайын чөпчөзөң. Сески класты дооскан кыс мычалдыр сааңчы апарган.

— Оо Зоя, сааңчылар ышкымыр, бистирин кырган уагусту сагымыр, туттуңур аныктар солдур-ла бол-гай. Шын кылган-дыр сен — деп, Хо-мушку Дагы угай Зояны мурнуна-да билер болгон, ону деткип чугуа-лаан.

— Зоя, бээр дыңна, кол чүве чүд дээр, инекти аажы-чадын өөренип алыры эвөөс, оон анык ажаала чегерилгениң уугу кичинекей сал. «Аспас дыңнэе, айттырыл чор дөп чугаа бар болгай. Бистен мөтпа, сезиме, биликсен, сокуураан чү-лүн шугузуңу айттыр тур, урууң — деп, сааңчылар Дагы угай Зоя-га бо-ла чугулаан олура. Анык кыска арга-сүмөңи берип, сааңчылар Ооржак Көк-кыс, Зоя Каранна, Саа-Мамма олар база-ла хостуг шакта-рында Зоя-биле көрөксен олурула турган.

Баштайгы бергелер ажил эртекш. 1964 чылда Зоя колхозтун муракчы сааңчыларын олурунга бузурел-диг кирген. Оон район Советинин де-путатына чыгыс чеп чуртуттарын сонгаан, комсомол райкомунун пле-нум кижигун апарган. Күн-ажымч алаар мычалдыр чедип алыганар.

Анык сааңчыга кандыг бергелер турбаан дээр.

Бир-ле катан, оон саап турар инек-терин бирээң эминиге дээртес апарган. Чүү болганмы? Эргелесчир чысырада-ла, нем-даа бөөрге кор-жок. Чыгыс инек бесин сагбайн баарга, план күүсөдир ат болгай-ла. Ажилдап бидес-тир сен дээр, ажилдап үндүрсе канчаар... Шак мындам хой бовалдарын Зоя даарта-зында угазымын көп чугулаан.

— Эмин хорлаан эмин эвөөс оң, дүңмам. Кесжэ кады барып көрөй. Эминге көрүр-ле болгай — деп, угазын оозун оожуктурган. Шына-галын болган. Мал эмин оңу до-роан-на эмин каапкан.

Оон адыга Зояның чаагай сет-килин шап, хоуматкай мындам чү-дүлө болза болтулаан. Кады өөренип чораныр бир уруг Зояның сааңчылай бергенин дыңнаан:

— Пуу хайт, чөгөңчин але, сес чыл иштинде өөренип келгеш, чугаа сааң-чы болган. Чыгыс-даа класс доос-паан, бижик-билек чок кадалар ажилын канчап кылдыр боор — дээрин кулак уугу-биле дыңнаан.

— Ческиңин але, школага өө-ринип тураш-ла черле мыдыр уугу чүве, адырракты сен — деп, Зоя чугаа иштинде бодаан. Көргөй-ле бис, кым чоңуңа төлөсиги бараан болуп эвөс!

Кытылгы чорур анык кыс амы үеде коллективде агитатор болуп ажаалап, өөрүңе соаңу мөчүп, кай-дыр болуп чугула бо-ла чугаа-лаан олура.

— Бир-Хем районун «Кызыл та-раачын» колхозунуң Туран сүт-ба-ран фермазын коллективтең че-дишкенин дугайын бижээң, дээр бо. Чыл бурдус-де эки түнкелде-рин чедип ап турар уагусту-тур. Чыда-лаан, чамдык чүд дээр, инекти чегерилгенин шын организациа-ла-дыр. Инекти дун-хун ийдеги олараларында алдыда немеле чечини база берип турар-дырлар. Бис-ке оон база ажилгаз ажи-дир деп, Зоя бир-ле катан өөрүңе чугулаан.

— Шын-дыр, харын, бис база-ла албек сүт дээр демиселги турар-дыр бис. Инекке немеле чечин бээр ду-гайында айттырын колхоз баштаар черинде чедир тургулаанар — деп, өөрү мыдыр болган. Бо чугуанын соонда сааңчылар шынал-ла ботта-рынын негелдесин чедип алыганар.

СЭКП ТК-ның март Пленумунун соонда, сааңчылар база кызыл-булуң-га чыгып келгенин. Агитатор Зоя Очурус оон алган.

— Көдө ажил-агыйн улам ийи сайырадырын дугайында соң-гааралдык болбас айттырларын чо-гум-на ой-шаннада чугулашкан-дыр. Ол дугайын бис радиолан дыңнаш, солук, сеткүлден номчаш, чугула-жы турдувус, шийтер. Эң маалыг немеле төлөдери тургускамы уу-дусту материалдыг сокуураакы көү-рөп, чүд-ажымды бугурулгүлү бе-рип. Партиянын бо чаа сажыс чо-лашкынны харын кылдыр кижиге бурзу улам сорукут ажилдар уурулг деп. Мен бо чымын саар инек бурзулден 1400 литр сүтү саар деп хулаадым — дээр, ол чугуа-зын дооскан. Эш-өөрү оон саналым дет-көөн.

Зояның соон дарыг, өске-да сааң-чылар база саналар бергелээ, бе-лаа хулааларын айттылан. Алааан сес ажил-херек-биле дүшкөң. Зоя чедип ай иштинде 1001 литр сүтү са-ган, чугаа колхозунда эвес, харын районда муракчыларын бирээң апарган.

Кызылдың игоган театры. Респу-бликанын муракчы малчыларын Навыммын кижикчилер уугу саады долдур олурулашкан. Оон ла-нарында тергенин тергенин-тергени аттарын бижээң, оларын че-дишкенин көрүксен сааңыр бар.

Зоя хураала чүве чугулаан кижиге кичинекейлиг дыңал олураган. Муракчыларын шаңаар дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумун Чарымын мөчүп эгелген.

— Зоя Очуру—дээр, соонда залаа олураган димитиги адыш чаксап эгелген, оркестр ойнай берген. За-лды олууттарын артында эсет чок олураган Зоя ары кыс хона берген, коридорлап басыкан. Хундулаа би-жикти тысып турган даргадан оңу алган, чүве чугулааар деп бодаа-ла, өөрүшкүдөн харлыкчым, чүве чугулаан шыдамай, чүгө хол ту-дукчан, олуудаче маңнакан.

Ийдеги ажил-херезге кызымак анык кыстың ижин шак ыңчаар үе-лээ.

С. ХЕРТЕК.

Барыын-Хемчик район, «Большевик» колхоз.

Аныяктар дугайында сөс ЭРЭС СОРУКТУГЛАР

Салчак Маадыр-оол ирей ий-чан Бай-Тайганың «Тимлеге» колхозунун малын кадарып тур-ган. Ол дээрге харысалгалыг-даа, оон-биле кады чымшыг-даа ажил. Кижиге болганга ол ажилды бугурулг болбас. Харын моон ужурунда ол ирей бодунуң назы-хары угадып олурун бо-дааш, уруг-дарын хой малды азыраарын мергежилиге өө-дирин кезээде оралжып чорган. Ийчээрга ол оралжышкын хей барбаан: 1951 чылдан эгелдөп, оон огуу Салчак Мукайлы Маа-дыр-оол азынын ажилына ду-залажып эгелдөө, шугу чугуа-лаарга, ийги калдыры болу бер-ген.

Анык кадарчы хой малды мал-дарынын хой азы аргаларын эки шийтедир алып дээр, чү-күлүг оралжып эгелдөө. 1957 чылда Салчак Мукайлы Маадыр-оол төрүт хойларын бодунга ху-лаа алган. Оон бээр, кадарчы-ның ажилын шугу болу хары-лаар болу берген соонда, берге-лер, чигинилер, четпестер ту-за-даа, анык кижиге бодунуң бу-гу-ле чүткүлүн, билин, хаймын чорур чалын соруун ол ажи-лына бурдуу-биле берген.

1965 чылдың эрткен 7 айларынын түннединде республиканын мурнакчы саанчыларынын
chediishkinneri-bile таныжаалынар

Башкыларның август чөвүлел хуралдарына уткуштур

Үшкү арын _____

И. ПРИНЦЕВ,
Тыва АССР-нин Чырыдышкын
министерствозунун инспектору.

III

эргежок чугулазын ол документи-терде
«үндөзилеп» турар. Ол чорук генер-
Имберттин шериг эрге-чагыгазын-
аажок тааржып турар. Ынчадээ-дээ
чуртка даштыкы эжелел ёзу-чурумну
хууса чокка үргүлчүлээринч план-
нары конституция ёзугаар президент
Каамаяынчы тал талакчыларынын

маньо медеглээн. Чурттуу национал бүрүн тускай догуннаашкынын дораан катап тургузарын боттандыарын эргөжөк чугулазын Америк күүнелер организациясыз билип алыр ужурдуг деп, Кааманьо демдеглээн. Конституция ёзугаар чазактың пре-

публиказын бөмбалаарыг бодуун
шериг-агаар күштерин 1965 чылдын
август бештен бээр ажыглап келди

публиказын бөмбалаарыг бодуун
шериг-агаар күштерин 1965 чылдын
август бештен бээр ажыглап келди

Бодуун чугаазынын түннелинде
Доминикан Республиканын президенти
«чангыс элти болгаш серемчидел-
лел хевээр артырар» деп конституция
туугаар тургузугнуу бүгү талаалкчы-
ларын кыйгырган.

рар-дыр деп, ВДР-нің национал кам-
галал министрі генерал Во Нгуен
Зиап съездегі болуын нұтағызса

АКШ-тың Вьетнамда агрессияны дамыны болгаш ВДР-ни бомбалап ууар чоруун доп-дораан соксады- ып, Мурнуу Вьетнамдан АКШ-тын териглерин үндүрерин, АКШ-тын зияда агрессияны эдиреп салгаар олуттакадан япон чазактың ойталаа- ын негеп тууар кыйгырыгын митин- гинин кижикчилери үлдүр астап

ШЫН

болуучу туруп келгенин бай-
шыгы жүйнөндөргө эгелеш Малая
дегелегдин дүшүктүгү чорунун
Ымылды олаа, бүтү Муруну.Чөп
ээндиа национал-хостагалгы шм-
ээшкннн базарык утаган

АГРЕССИЯ БУУРАП
ДҮЖЕР

публиказын бөмбалаарыг бодуун
шериг-агаар күштерин 1965 чылдын
август бештен бээр ажыглап келди

Бодуун чугаазынын түннелинде
Доминикан Республиканын президенти
«чангыс элти болгаш серемчидел-
лел хевээр артырар» деп конституция
туугаар тургузугнуу бүгү талаалкчы-
ларын кыйгырган.

рар-дыр деп, ВДР-нің национал кам-
галал министрі генерал Во Нгуен
Зиап съездегі болуын нұтағызса

АКШ-тың Вьетнамда агрессияны дамыны болгаш ВДР-ни бомбалап ууар чоруун доп-дораан соксады- ып, Мурнуу Вьетнамдан АКШ-тын териглерин үндүрерин, АКШ-тын зияда агрессияны эдиреп салгаар олуттакадан япон чазактың ойталаа- ын негеп тууар кыйгырыгын митин- гинин кижикчилери үлдүр астап

ШЫН

БӨГҮН, КҮШ-
КУЛЬТУРЖУНУН
БҮГҮ-ЭВИЛЕЛ ХҮНУ

Күштүглерин, аваангыр кашпагайларнын байырлалы

Спортчу, чазаныкчы, чурукчу

Бир-ке катал Кызыл хоорайнын Ленин кудумчузунда чоктап орнотулган Хундүлө салбырагына көрө берсе, мээң эжим, Шуурмак улетпур комбинатынын чазаныкчысы К. Радостевти чурукчу көрүп калса, эсимини күш-ажынын бедик уелзине оожок-ла өрзөн мен. Радостев таакармага база дикти ынак кийи. Ынчангаш ол бистиң республиканын шыраак хаакчыларын бирээз болу берген.

Кирил Радостев шериг албанын эрттиргеш, күш-ажынын дайы-жымынын алам коллективине ба-за катал эл келерге, каң-кадык, я-ге-шыраак солдат эри ажымчыннар чыны-биле уткуп ал, ажы-жы-биле тааныштырып, комбинатта келген чаа-чаа станоктарын жүргүскенер.

Каш-ла хонук даштаган, калаш-кан солдат чаа, солдатчы дзу-биле шымылган, түдүктүр ажалдап кыр-пыккан. К. Радостев коммунисттик дзу-биле ажыдаарынын болгаш өөрчириниң улегери аныктарга көргүзүп, ажыдаарынан аныктар-нын келжеси шолалыктын 8 кла-зынга өөрчип эгелзэн. Ажы, өө-дүлгө-биле кайы, ол хаак спорткага белеткенип, республиканын хаак мар-гылааларына киржир сорулганы салып алган. Чайнык ишине-дөт, кыштык соогуна-даа Радостевти ырак черлерге маңап өөрчип, күш-културга кылып турарын иш-чангыс олутпай, чагага, шүшкөн ки-жилер көрөш: «Оңу кым ыңкар ал-бадап турар чүөчү ири, ама ажал-дай, чыгыс класска өөрчип олур-бас—деп чыдаагыр турган. Күш-култура биле спорт күш-ажы-биле айырмалык түдүш харызаалык. Ме-ге-шыраак, үрүлгүч омак-серек, ажыга түдүктүр кийи күш-култур-жу болуп болбой. Ынчангаш бистиң партиялык болгаш чазанык спортту болгаш күш-културанын сайырдыгының чулг кичээлгенин салып, совет спорттук жөгүлөдөшкө акша-хөргөңин үндүрүп, бугурулге черлеринде ажалдап турар кийилер туруп шагыраалык, олар үрүлгүч серек болуп дзш бугурулге гим-настиканын организматта турар. Ү-рүлгүч шагыраалык чоруп, бугурул-гүлү ажалдап ишдөөс, эйт-мага-бу-дун күш-културасын дззын-биле бжжыктырп сайырдыктын кузгас кийилерге К. Радостевти бедик бугурулгүлү ажалдап, республика-нын муракчыларын бирээз дүрт-ти, эки өөрчип, каң-кадык, ме-ге-шыраак болуп турары көсү улегер-чижек болуп келген.

Бистиң чуртуушта спортка бол-гаш күш-културага ынактар хей. Оларын бирээз хаак спорткага бистиң республиканын каш башкыр чемпиону Федор Цветков болуп. Ол

«Тыва кобалта» комбинаттың ту-дунга күш-ажылык шалычызы болуп ажыдаарынан, аныктарын келжеси шолалыктын 10-гу класкы дооскаш, ам Иванова хоорайда энер-гетика тешкичунда бот-өөрөдиге-биле өөрчип турар. А. Радостев 8 класкы дооскаш, чурула учил-щине бот-өөрөдиге-биле өөрчип сорулганы салган. Ажы, өө-дүлгө-биле спортка белеткенден хосту-шакта-рында ол мольберт түдүп алгаш, арне ишти кырап, хемкер уну-биле

агаарлап кылашпай, тайга сыннары-не үкүп, төрзөн черини чурумалдык агаар-бойдузун чурурунга база ынак.

Сарыг-Булуң болгаш Самагалдай сууларынын албан, организация чер-лери чарладар бжжир, портрет чу-руктар кылар чыгыларын Шуурмак-тың улетпур комбинатына кширер, а оларын Радостев кылып өөрчип бер-ген. Ол ам бжжык иштиниң стол, сандай, диван, шкаф дзэн шыкаш элзэн нарын дерилгелерин чарач, бжжык шынарыг кылдыр кылып би-лир, ажылынга хандыкшылыгы, бед-ик мергежилдиг чазаныкчы апарган. Ынчангаш чокта чаа ону комбинат-тың чазанык ценинги бригадиринге томулган. Цетти хонук болгаш анык ажымчыннары араа байыр че-дирип, чедикшикниң ажыдаарын сазыч-сеткилдиг хонжындан куззэн-кер.

К. Радостевти күш-ажыга че-дишкенинги спортчу чедикшикни-ри-биле үрүлгүч хонжыктыр турар. «Урожай» эки-тура спорт нитиле-линиң хаакчылары ону №1 хаакын дээрлер. Ол шыкал-ла ыдыме, 1953 чылдан бээр «Урожайын» 10, 15, 30 километрге хаак маргылаага

рынга Кирил Радостев доктаамал чемпион болуп келген. Оң спортчу жүргүзүлгө чылдан чыме экижип орат. Мурнуку чылдарда 10 километрин 37 минута иштинде эр-тип кэл турган болза, бо чымы маргылаага 34 минутада эртип, спорт мастериңиң нормазынга чоо-шупал келген.

Ыдыг чедикшикниң үндөшүнү чү-дө? Ол спортчунуң хаак маргы-лаазынга бугун чыл иштинде белет-кенип турарында болуп. Ол хаакка маңаар белеткелге графитти түргү-зүп алгаш, ону хааккы кокса күсү-дүп турарында. Чайны, күзүк үзүп хемжээлдиг черге неделяда үш ка-тап, а кажан хар дүжүп, сооп ке-ленде, дөрт катал маңап эртип ту-рар. К. Радостев «Советский спорт», «Спортивная жизнь России», «Физкультура и спорт» деп солун-нарын чагылып алгаш, оларны ном-чүп, хаак спортчунуң суралыг совет тренерлери П. Колчин, Е. Руд-ковский оларнык сүмелерин өөрчип, кышкы Олимпий оюннарынын дугай-ын номчүп, бедик чемпионнары швед хаакчы С. Ериберг, фин хаакчы В. Хакулинен оларнык бжжым чуу-дери-биле тааныжып, билип алган чуударын спортчу белеткелгине ажаллап келген.

Хаакчы кийи маргылаага белет-кенерде, чайны, күзүк үзүп хемжээ-лдиг черлерин үрүлгүч маңап эртип турар жүргүзү деп өө-дүлгө мурнуку чылдарда келтергендиг турган. Ам ыдыг эес. Согуш үеде хаакчылар чайны, күсүк сеземалдык маңаарын ээзедип, белеткелди күш-ажы-биле холбаштырарын сүмелзэн чаа арканы ажаллап турар апарган. Ол арканың ажыктын херек кырынга бадыкатканын турар.

К. Радостев бо чаа арканы ам-гы үеде мынчаар ажаллап турар мен деп меңз чыдаалан чүө. Неделя-нын баштаймы белеткелдине Шуур-мак суурдан Самагалдайга болгаш Балазанык чадог-тергелде четкеш келер, дараанында белеткелде ыш кезип, маңаар докжылап ажал-дап эртер, сөөлү белеткелде сикен-чирик-биле кайы сизен кезип, бөлүп сараткажып эртерген, сизен шөлүк-ке баар, кээр орутку чада маңап эртер. Ынчангаш белеткелди мын-чаадыр аны-бүрү хейилер-биле эрттерген, солун болгаш ажыкты-дыр деп ол сүмел турар. Бир эвс спортчу үрүлгүчүлүк үзүп, хемжээлдиг черге иштинде белеткелге турп бээр болза, ол ыдыг белеткелге хонук кылып, он эрте спорттан хонурлук чуудар база тургулаар.

ЧУРУКТА: К. Радостев.
З. ЧОКСУМ.
Фото-авторнуу.

Москвавың бут бөмбүкчүлөринин «Спартак» коман-дасы СССР-ниң кубогу дзш шүлдө
ЧУРУКТА: Оң таадаан солгай талаже: команда-нын капитаны Г. Лагофет, Б. Маслаченко, Ю. Севидов, А. Корнеев, И. Варламов, Ю. Фалин, А. Крутиков, В. Дикарев, В. Эштреков, В. Рейнгольд, Г. Хусанов. Фото В. Ун Д-синиян. СЭТА-ның фотохроникасы.

Спорттун солун хевири

«Шын» солун тыва национал спорттун хуреш, ча длары, челер, маңаар аяттар чарыжы дзш өске-даа хевирлериниң дугайында улут болгаш ажыктыг чугалажыкшынын солунун арнынга эгелзэн, наци-онал спорттун бо хевирлерин улам ынай жөгүдөргө илгизип берген. Тус-тус хевирлерге хамаарыштыр боттарынын бодалдарын, сүмелерин, чепшээрешпей турар чуударын дугайын илгертен хей-иштинин ча-гаалары редакцияга келген, олар-нын чамдызын солунга парлап үн-дүргөн болгаш.

Национал спорттун эң-не меле-реңей хевирин тыва хуреш дугайында чугалажып көрөшкелер. Республика маргылаазынга киржи-ри-биле районнары келген меле-рини даштадырарын, дорзэн содак-ты келдиреш, хурештире бзриниң дугайын бжжыкчы эш Дугергай чөтү-бүлө шүтүмүчүзүн. Тыва хурешке омак-хөтүлү иштинин кирип, наци-онал чачыларын сатыдырып кээр Лопсан-Чымба, Виктор Көк-оол ыш-каш мергежилдиг меге салыкчыларын байлак дуржулгазын ажаллап, анык меге салыкчыларын тускый се-минарларга өөрдирин тургулап, маргылаадын киржикчилерине чан-гыс ай хейилер, бжжык, энтиг, ча-рас хептерин кедирин хей-хей ш-тер сүмел турар. Ол черле чөтүг саналар-дыр, ону херек кырынга ботандарымы эржөкчү тургула.

Тыва хурештин мелегери деңиз азы-биле чарыктын база чарбазы-нын талазы-биле чамдык хэтириниң эвс бодалдарын айтыр чүгү-дэ. Эрте-бүрүң үдөш, бээр тыва хурештин мелегери деңиз азы-биле черле чарбаз турганын бадыткаш-шан, амгы үеде ону хевэр артыра-рын эш Дугергай саналдап турар. Национал спорттун бо хевир ам-Тымадан өске черлерде бзрин не-тепер бар чыдар. Маека, наадым үезинде база чамдык өске-даа тава-рытталарда эрги чурум-биле хуреш болуп болжожок, зона маргы-лаагарында деңиз барымдалавайын барып болбас. Чүгө биле эвс база Бүгү-эвилелдин зона азы-биле мар-гылаагарында тилкени болуп үнүп, азы-суура сургажы берген Ондоо Сүүр-оол, Хомушчу Киров, Монгуш-оол Биче-оол ышкыш хонук болгаш анык мелегер бар. Он беш харыт анык кийин үжөн хар ажык чур-гаш меле-биле хурештирген, оңу солун болуп бе, ынаш? Көчүгүч та-вар таварылгаларда анык меге ти-леп ал болуп. А бир эвс маргылаа-ларын үргүчү назы-хар барымда-лавайын чорудуп туруп бээр болза, анык мелегериин тилкелгес чүт-күлү, илдепке чугаажок кудулаар болбой. Кайы-даа категорияларын мелегери боттарынын мергежилин, спортчу разрядын доктаамал бе-дир аргалык болуп дзш назы-хар, деңиз барымдалаар болгаш деңиз чарбайн хурештир маргылаагарын организастап турар бис. Чокта чаа болуп эртер республика Наадымын-га мелегери назы-хар, деңиз бары-мадалавай хурештирген бис.

Национал тыва хурешке маргы-лаагы айтырлары болуп бээр ча-ра, ону чангыс-аай доктааткыч ба-рун-биле чорудар сорулга-биле, РСФСР-ниң спорт нитилелдеринин болгаш организациаларынын Эвилелдин Тыва областы чөвүлети-нин президиуму 1959 чылдан июль 4-теги докталы-биле «Тыва наци-онал хурештир» деп хурештир

нал хурештин маргылаагарынын ылаваарылар болгаш дүрүмү» бадылан. Ону орус, тыва дылдарга «Хуреш» деп бжжык номчугаш кыл-дыр парлап үндүргеш, республика-нын спорт организациаларына уау-турда кылдыр тараткан.

Тыва хурештин дүрүмүнүн кол-кочүлөри-биле тааныжып көрөшкелер. Маргылааны моон адаалда хевир-лер-биле чорудар: а) эш-хууну шүлдөз, б) командалар шүлдө-зү, в) хууну болгаш командалар шүлдөз, г) ылагар шүлдөз.

Маргылааны чорударынын арга-лары. Киржикчилерин (командалар-ны) шүптүзүн эргилдир хурештирер

Тыва хуреш дугайында «Шыга» үнгөн чүүлдерге түңнөл кылдыр

арга-биле болгаш база салгылап, октактанарын үндүрүп кааптар сис-тема-биле чорудар. Маргылааны киржикчилерин хар-назын азы-биле ийн бөлүккө чарар: а) 15-тен 18 хар чедир оол-дар бөлүгү, б) 19 болгаш он өрү на-зылыг үлүг улус бөлүгү.

Тыва хурештин маргылаадын ийн арга-биле: мелегери деңизиниң азы-биле база деңиз барымда-лавайн чорудар. Мелегер боттарынын деңизиниң азы-биле оолдарын база улут улустун бөлүгү деп ийн дең-зи категорияларына чарыр.

Оларын хуреш муруну чарымында деңизин деңизин барымдалаап хурештирер.

Меге бүрүз маргылаанын дүрү-мүн, программасын болгаш корум-чүрүмүн билер хууууелгелгил. Хуреш-тин корум-чүрүмүн үрзэн азы кар-жы аажы-чан көргүскөн болза, ме-ге сактыдырып бээр. Оңу соонда катаптар болза, ону хурештир-үндүрүп кааптып болуп. Меге бодунуң хонумадыл, дилзэн, айтырын чүгө бодунуң команданын тейлзени азы салыкчызын дамыштыр тургузар эр-ген.

Тыва хуреш разрядын күөседири-ниң мелегелери: Бир чыл дургу-зуна оолдар аразынга хурешке 6 мелеги ооктар, азы 6-дан эвзш эвс мелегер хурешкен класстың пионер орданын хурештиге шүтүр.

Ушкү разряд. Бир чылдык дургу-зуна чаа хурештир чоруп аны-ан-гы мелегери-биле хурешке 6 мелеги ооктар, азы ушкү разрядтың аны-ангы мелегери-биле хурешке 3 меле-ги ооктар, азы эргилдир хурештир система-биле 6-дан эвзш эвс салыг система-биле 32-ден эвзш эвс ме-ге хурешкен күш-култура кол-лективине шүтүр.

Ийги разряд: Бир чылдык дургу-зуна ийги разрядтын аны-ангы мелегери-биле хурешке 6 мелеги ооктар, азы 2-и разрядтарын аны-ангы мелегери-биле хурешке 2 меле-ги ооктар, азы эргилдир хурештир система-биле 6-дан эвзш эвс салыг система-биле 32-ден эвзш эвс ме-ге хурешкен районунуң суурнуң хурештиге шүтүр.

Бирги разряд: Бир чылдык дургу-зуна ийги разрядтын аны-ангы мелегери-биле хурешке 6 мелеги ооктар, азы эргилдир хурештир система-биле 10-дан эвзш эвс салыг система-биле 32-ден эвзш эвс ме-ге хурешкен районунуң суурнуң хурештиге шүтүр.

КОЛХОЗТАР БАШТААР ЧЕРЛЕРИНГЕ БОЛГАШ ХАМААТЫЛАРЫН АЖЫЛ-АГЫЛАРЫНГА ДЫНАДЫГ

Хамаатыларнын ажыл-агыйларына ыяаыла чору-дар страхование талазы-биле төлевирлериниң сөөлгү хуу-сазы сентябрь 5-те, а колхозтарын төлевирлерини баштайгы хуусаазы сентябрь 1-де доостурун Курстрахо-ваниениң эргелели сагындырып тур. Хуусаазында төле-взэн төлевирлерин хөдөп төлөттирер.

Колхозтарын баштаар черлери, хамаатылар!

Төлевирлерин кириңер!

Колхозтар баштаар черлери төлевирлерин Күрбан-кынын сабырларынга, көдз черлерде хамаатылар — көдз Салветтерге, хоорайларда хамаатылар — Күрбан-кыга, ажаалга кассазына, Курстрахованиениң инспек-торларынга болгаш агентилерине кириңер.

КУРСТРАХОВАНИЕНИН ЭРГЕЛЕЛИ.

лер хурешкен республика хурешинге шүтүр азы үжүрүежир.

Бодунуң эрги разрядын бадыт-каарда, бир чылдык дургузуна бодунуң разрядын 2 мелегин оок-таар.

Мелегериң кедер хевин чангыс-ай кылдыр таарыштыр кылгыр ба-за чутула болуп. Амгы үеде 44, 46, 48, 50, 52, 54 размерлиг, эд ылаңгыч 46, 48, 50 размерлиг бурун дерилге-ли (солзак, шуудак, салык) меге хептерин бистиң республиканың даараныла мастерскаяларыга даа-рап кылгаш, сактылап болуп арга тургустунуп келген. Ынчангаш спорт организациалары, хурештир-чорур эштер бо херекти дөткөп, са-дыг организациаларыга негелде-лерин тургузары чутула, Республи-каның спорт чөвүлети бо айтырны республиканың жерге-келерин ишти-лениге тургузуп, оңу чер-черде са-дыг организациалары чоруп разме-рлерин хептерине маргылаанын чымып, ол чачыларын республика-нын жерге-келерин иштинелгени ки-риги чугула-лап көрүп турар.

Национал спорттун тус-тус хевир-лерин эрттирерин чурумнарын чер-черде билбес, спорт организациа-ларынын тайылбыр болгаш организа-сты ажылыг чоруп дөткөп чөт-төзүн херелеп келген. Ынчангаш бо ажылыг кичээлгени салыр апар.

В. ЮРЬЕВ,
республиканың спорт
чөвүлелинги даргасы.

БИСТЕН ХАМААРЖЫР

Күш-култура болгаш спорт күш-ажы-биле түдүш харылаалык. Спорттун кандыг-бир хевиринге мар-гылаагарын эрттирп, ооннарга киржип турар коллективтерин ажалга чедикшикни база көсү бо-лур. Бистиң Таңды районда күш-култураның чеди коллектив бар. Ужур болза коллективтериниң саны оон хей турар чүө, ыңчалда-даа ра-йоннуң спорт чөвүлелинги калбак массаны ам-лаа хаара тулуп, өнө-дөлдөп ап шыдаарынын минир хе-рек. Спорттун районга хөгжүдери бү-гү аныктардан, бистериниң шүптү-вустан хамааржыр.

Районун чамдык ажыл-агыйла-рында спорт ажылы чедикшиг тур-густунган. Оңу тодаргай чижээге «Революцияны чаныгыны» колхоз-ту, «Межегей», «Тинелге» совхоз-тар кирер. Кайы-бир спортчу хемчегин күөседири дзш, ол чер-лерин күш-култураларында дын-надып, оларын эвилелдере, ындыг-мындыг доога чуга кылабын, до-роан келдирер. «Революциянын ча-быжында» бут бөмбүкчүлери рес-публиканын бири чери дзш мар-гылаага бо чайын кириңкен. Ол колхозто волейбол шөлү база бар. Аныктар орта ажал соонда туруп-шак, ойнай-ла бээрлер.

«Межегейниң» анык күш-кул-туралары бут бөмбүкчүлүгүн ойна-п турар. Олар кыжын ол шөлүге дошту доңкуртап, хоккейин мар-гылаажылар. Совхозтун хаакчыла-ры районга көсү черин ээлеп кел-ген. Чер-черлер боттарынын турш байдалынын, чонунуң сонугарынын айы-биле спорттун кандыг-бир хевирин элзэн сайыраткан болуп. Чижэ, «Тинелге» совхозту алыр болза, кур черилер колдунда во-лейболга, тыва хурешке ынак. Ү-реш болган черлерге оларын чы-дып келдириш таварыла эвс.

Бистиң спортчуларынын маргы-лаагарын организастап, өске район-нарын кижилер-биле эш-хуунуң ужуражыкшыларын эрттирп ту-рар. ВЛКСМ райкомунуң кубогу дзш бут бөмбүкчү маргылаанын чо-кта чаа чорутуруш. Күш-култура-биле спортчу чоруп дөткөп турга-лар дзш кызын келдирилсе-даа, ажал ам-даа улут-ла шуудайын ту-рар деп чугаалаар апар. Хей-хей кижилерин күш-култураже хаара туткаш, спорт ажылын экижидер сорулганы салыр ужурагү бис.

В. ЗУЕВ,
«Урожай» эки-тура спорт
нитилелинги Таңды
район чөвүлелинги даргасы.

МЕРГЕЖИЛДИГ АНЫЯКТАР

Көдз ажыл-агыйнын Кызылда №3 профес-сионал-техниктиг учили-щенин студентилери спортка ынак. Ынчан-гаш оңу доозукчулары тускый мергежилди до-кументини-биле казы спорт талазы-биле хей-иштинин инструкторун база спорттун аны-аң-гы хевирлеринге разряд-ты спортчунуң биледиң алмыр чаңчыл болу бер-ген.

Училищениң күш-кул-тура башкылары, ин-структорлары спорттук аны-аңгы хевирлеринге разрядтың 300 спортчу-ну белеткээр хуууле-ни алгаш, хаак, стол тен-нис, волейбол, хостуг база тыва хуреш бол-гаш өске-даа хевирлерге разрядтың 400 ажыг спортчуну белеткэн. Оңу иштинде 10 спортчу волейболга, хостуг ху-решке бири разрядты

чедип алган. Ол дээр-ге В. Пахаруков, Павел биле Александр Шапко-ва алмышкыр, В. Капус-тин, Г. Соловьев, Б. Ба-кулин, И. Магаал, В. Биче-оол, Ф. Ондар болгаш О. Бадм-Куу-лар-дыр.

Училищениң волейбол командазы Красноярск болгаш Кызыл хоорай-ларга болгулаан мар-гылааларга киржип, че-дикшикниң ойнап кел-ген. Ол команда бистиң республиканың өөредиге черлериниң аразынга, Кызыл хоорайнын күш-култура коллективтериниң командалары-биле база республиканың бири чери дзш мар-гылааларга шыраак дзш «Динамо», «Уро-жай», «Спартак» коман-даларын удуп, каш удаа бири черин ал келген. Бо чымын бистиң волей-бол командамыс Бүгү-

эвилелдин эки-тура спорт нитилелинги Красноярск край чөвү-лелинги маргылаадын-га киришкен, бири чер-ин алгаш келген. Энир чымын база бири черин алган. ВЛКСМ Кызыл хоорай комитетиниң ку-богунуң эдилекчизи, учи-лищениң хостуг хуреш командазы база багай эвс ойнап келген. Бо хурештин оолдар коман-дазы Красноярск крайга болган маргылаага че-дикшикниң киришкен. Орта 14 хоорайнын ши-линек командалары келген, а бистиң оолдар командалы орта дөрткү черин алган. Училище-иниң анык мелеги В. Би-че-оол бири, П. Белек ийги черин алган. В. Биче-оол Грозный хоорайга болган маргылаа-га киржип чораша, ши-налдыг үшкү черин, а Ф. Ондар «Урожайын»

зона маргылаазынга ийгини черин алгаш кел-генер.

Чылдык-на ийн катал училищеге эрттирп ту-рар чайгы болгаш кыш-кы спортчу спартакиада-лар спортчуларынын мер-гежилни бедидерине көчүгү дуузалып болуп келген. Орта киржир мергежилдиг спортчу-ларын саны чыл келген туудун-на көүдөп орат. Училищениң күш-кул-тура чөвүледи массалыг спортчу оюннарын, мар-гылааларын, «Чыгытай» хөдөп меле-биле коллектив-агаарлаашкынын эрти-рип турар. Бистиң учи-лищеге турмуз база кол черин элзэн. «СССР-ниң турмуз» деп херек демдзэн 80 ажыг кур-сант алган.

Багай эвс деритиң-ген спорт дзш училищеге спорт-массалыг ажыл-да чорударына таар-ымчалыг байдалдарын тургузуп турар. Оон ай-гыда училищениң күш-култура чөвүледи хей-иштин активине база даянып келген. Оларын аразында хей-иштин инструкторлар А. Меркушев, В. Пахаруков, училищениң студентиле-ри Ф. Ондар, В. Сун-дуй болгаш өскелер-даа эки ажалдап турар.

Бо өөредиге чыгыс ажымчынны билек, учи-лищеге чаа студентилер доулуп келир болгай, оларын спортчу киж-и-экилгезин экижидер сорулга-биле эргиде тур-ган спорт секцияларын чаартып, чаа секциялар-ын немээрин көргөн. Чаа өөредиге чымында, хостуг болгаш тыва хуреш, бокс, акробатика, шта-га, хаак болгаш өске-даа секциялар ажалдап эгелзэр. Училищеге спорт ажылынын дугай-ында киночуртук В. Николаевке баштаган бөлүк доктаамал кылып турар апар.

П. ПЕТРОВ,
училищеге
күш-култура
башкысы.

ЧУРУКТА: Көдз ажыл-агыйнын Кызылда профессионал-техниктиг училищенинги спортчуларынын ча алып турары.
Фото Г. СИРОТИНИН.

РЕДАКЦИЈАНЫН АДРЕСИ: Кызыл, Шетинкин — Бравченко кудумчузун бажы №3. ТЕЛЕФОНЫ: Редакторун 24-63, редакторун ораалакчыларын 35-24, 25-38, харысалгалы секретарынын 23-35, партийни амырал кидизинин 23-54, агитация болгаш пропаганда база көдз ажыл-агый кидизинин 37-13, үлөтүр кидизинин 22-64, чага, ажылчыл болгаш көдз корреспонденттер база совет тургузуп болгаш амырал кидизинин 21-27, иштиги информация кидизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47, 27-41, Солун келбей барганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинги чанында парланта эргелелинги типографиясы.

ТС-00756.